

Kunac, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:887268>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

ZAVRŠNI RAD

GOSPODARSTVO OPĆINE HRVACE

Mentor:

Doc. Dr. sc. Paško Burnać

Student:

Marina Kunac

Split, lipanj, 2018.

SADRŽAJ:

1.UVOD	4
1.1 Definiranje problema istraživanja	4
1.2.Ciljevi rada	4
1.3.Metode rada	5
1.4.Struktura rada	6
2.GOSPODARSTVO OPĆINE HRVACE.	7
2.1.Zemljopisne, prirodne i kulturne značajke	7
2.1.1.Veličina i osnovne prostorne značajke.....	7
2.1.2.Geomorfološke značajke.....	8
2.1.3.Prirodna, kulturno-povijesna i tradicijska baština	9
2.2.Kvaliteta života i stanje infrastrukture	10
2.2.1.Prometna infrastruktura.....	10
2.2.2.Telekomunikacijska infrastruktura	11
2.2.3.Opskrba energijom.....	12
2.2.4.Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	13
2.2.5.Gospodarenje otpadom	13
2.2.6.Poslovna infrastruktura	15
2.2.7.Društvena infrastruktura	15
2.3.Gospodarstvo	16
2.3.1.Gospodarske značajke.....	16
2.3.2.Zapošljavanje	16
2.3.3.Poljoprivreda.....	17
2.3.4.Lovno gospodarstvo.....	18
2.3.5.Turizam	18
2.4.Demografske i socijalne značajke	19
2.4.1.Obrazovanje	21
2.4.2.Zdravstvo i socijalna skrb	22
2.4.3.Kultura, sport i civilno društvo	22
3.INSTITUCIONALNI I RAZVOJNI OKVIR OPĆINE HRVACE.....	24
3.1. Djelatnost i ovlasti općinske uprave.....	24
3.2. Upravna tijela	25
3.3. Izvori financiranja.....	25

3.4. Proračunska sredstva Općine Hrvace	26
4.SWOT ANALIZA OPĆINE HRVACE.	29
4.1.SWOT analiza prirodnih resursa, okoliša i infrastrukture.....	29
4.2.SWOT analiza gospodarstva Općine Hrvace.....	31
4.3.SWOT analiza društene djelatnosti	33
4.4.SWOT analiza ljudskih resursa i upravljanja razvojem	34
5.ZAKLJUČAK.....	36
LITERATURA.....	37
SAŽETAK.....	39
SUMMARY.....	39

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Posljednjih godina u Republici Hrvatskoj, ali i u drugim zemljama Srednje i Istočne Europe značajno raste interes za lokalni ekonomski razvoj, kako od strane ekonomskih stručnjaka i znanstvenika, tako i pojedinih lokalnih zajednica – gradova i općina. Upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem ima za cilj poticati i kreirati uvjete ekonomskog napretka, odnosno osigurati gospodarski razvoj i socijalno blagostanje lokalnom stanovništvu.¹

Promatrajući stanje Općine Hrvace u ovom radu obratit će se pozornost na nesitražene osnovne elemente gospodarske strukture u vidu društvenih, ekonomskih, socijalnih, ekoloških i prostornih aspekata.

Poglavlje posvećeno gospodarstvu analizira najvažnije elemente gospodarstva općine Hrvace koji se temelje na razvoju malog i srednjeg poduzetništva, proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora, stočarskoj proizvodnji i preradi mesnih proizvoda, seoskom turizmu, ali i ostalim obrtničkim djelatnostima koje će biti u funkciji gospodarstva općine Hrvace.

1.2. Ciljevi rada

Cilj ovog rada je analizirati stanje gospodarstva općine Hrvace, te proučiti okruženje u kojem se nalazi. Analiza će se temeljiti na promatranju razvoja trenutnog stanja u gospodarstvu, te mogućnosti o ulaganju u budućnosti. Također će se upotrijebiti SWOT analiza kao sredstvo koje pomaže prepoznati, otkriti i utvrditi ključne čimbenike razvoja, potencijale za razvoj, kao i ograničenja u razvoju. Sukladno SWOT analizi identificirat će se snage i slabosti temeljene na prošlosti koja je obilježila stanje u općini Hrvace, te prilike i prijetnje temeljene na budućnosti koje mogu itekako doprinijeti, ali i odnemoći daljnjem razvoju i napretku.

¹ Upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem; dostupno na <http://www.efos.unios.hr/> ; dana 10.04.2018.

1.3. Metode rada

1. Metoda analize

Metodom analize će se u ovom radu provesti postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova, i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente.²

2. Metoda sinteze

Metodom sinteze će se u ovom radu provesti postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije. Sinteza je način sistematiziranja znanja po zakonitostima formalne logike, kao proces izgradnje teorijskog znanja u pravcu od posebnog ka općem, odnosno od vrste prema rodu.³

3. Metoda dedukcije

U ovom radu će se koristiti deduktivna metoda kao sustavna primjena deduktivnog načina zaključivanja u kojem se iz općih sudova izvode posebni i pojedinačni zaključci. Dedukcija uvijek pretpostavlja poznavanje općih znanja na temelju kojih se spoznaje ono posebno ili pojedinačno.⁴

4. Komparativna metoda

Primjenom metode komparacije će se u ovom radu provesti način uspoređivanja istih ili srodnih činjenica tj. utvrđivanje njihove sličnosti i razlika u njihovom ponašanju i intezitetu.⁵

5. Statističke – ekonometrijske metode

Primjenom statističko – ekonometrijske metode koristit će se razni statistički i ekonometrijski podatci na temelju kojih će se provoditi uspoređivanja, te donositi odgovarajući zaključci.

² Metode znanstvenih istraživanja; dostupno na <http://www.unizd.hr/>; dana 10.04.2018.

³ Metode znanstvenih istraživanja; dostupno na <http://www.unizd.hr/>; dana 10.04.2018.

⁴ Metode znanstvenih istraživanja; dostupno na <http://www.unizd.hr/>; dana 10.04.2018.

⁵ Metode znanstvenih istraživanja; dostupno na <http://www.unizd.hr/>; dana 10.04.2018.

1.4. Struktura rada

Ovaj rad je koncipiran kroz 5 dijelova odnosno cijelina. U prvom uvodnom dijelu obratit će se pozornost na neistražene osnovne elemente gospodarske strukture Općine Hrvace, te na samu analizu gospodarstva uz utvrđivanje snaga, slabosti, prilika i prijetnji. U prvom uvodnom dijelu su također ukratko objašnjene metode koje će se primjenjivati prilikom pisanja ovog rada. Drugi dio odnosi se na gospodarstvo Općine Hrvace u kojem će se navesti zemljopisne, prirodne i kulturne značajke, kvaliteta života i stanje infrastrukture, gospodarske značajke obraćajući pozornost na poljoprivredu i turizam, te o demografskim i socijalnim značajkama. Što se tiče trećeg dijela rada, definirat će se institucionalni razvoj Općine Hrvace u kojem će se posvetiti pažnja djelatnosti i ovlasti općinske uprave, upravnim tijelima, izvorima financiranja, te planiranim prihodima i rashodima u vidu proračunskih sredstava. Na kraju će se prikazati SWOT analiza kao analiza postojećeg stanja u kojem se općina nalazi, podjeljena na SWOT analizu prirodnih resursa, okoliša i infrastrukture, SWOT analizu gospodarstva, SWOT analizu društvene djelatnosti i SWOT analizu ljudskih resursa i upravljanja razvojem. U posljednjem dijelu rada, odnosno samom zaključku dati će se kritički osvrt na trenutno stanje općine Hrvace, kao i neke od smjernica za budući rast i razvoj gospodarstva Općine Hrvace.

2. GOSPODARSTVO OPĆINE HRVACE

2.1. Zemljopisne, prirodne i kulturne značajke

2.1.1. Veličina i osnovne prostorne značajke

Općina Hrvace smještena je na sjeverozapadnom zaobalnom dijelu Splitsko-dalmatinske županije. Na sjeveru graniči s Gradom Vrlikom, na jugu s Gradom Sinjom, na istoku s Republikom Bosnom i Hercegovinom, a na zapadu s Općinom Muć. Općina je svrstana u prostornu cjelinu Cetinske krajine, koja je orijentirana na gornji tok rijeke Cetine i uz obalu akumulacijskog jezera Peruća. Prometno geografski značaj pruža položaj uz državnu cestu D1 Zagreb – Split.⁶ Područje općine prostire se na 205,91 km², što čini 1,5% ukupne površine Županije. Administrativno se dijeli na 11 naselja: Dabar, Donji Bitelić, Gornji Bitelić, Hrvace, Laktac, Maljkovo, Potravlje, Rumin, Satrić, Vučipolje i Zasiok. Naselja su mala i raspršena. Prema popisu iz 2011. Godine Općina Hrvace ima 3.617 stanovnika. Što čini 0,80% ukupnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije.⁷

Tablica 1: Osnovni statistički podaci o Općini Hrvace

NASELJE		POVRŠINA (km ²)	STANOVNIŠTVO 2011	GUSTOĆA NASELJENOSTI 2011. (broj st/km ²)	PROSJEČNA UDALJENOST NASELJA OD ADMINISTRATIVNOG SREDIŠTA JLS U KM
1.	Dabar	11,30	22	28,05	12
2.	Donji Bitelić	31,27	326	10,14	3
3.	Gornji Bitelić	33,10	198	5,80	4
4.	Hrvace	20,18	1.580	77,60	0
5.	Laktac	9,59	2	20,86	15
6.	Maljkovo	6,68	79	11,38	10
7.	Potravlje	36,02	669	18,07	7
8.	Rumin	15,83	196	12,00	2
9.	Satrić	13,57	464	33,60	4
10.	Vučipolje	22,50	110	18,23	9
11.	Zasiok	5,87	39	6,64	10
UKUPNO		205,91	3.685	17,89	6,9

Izvor: DZS, popis stanovništva 2011., interno JLS

⁶ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

⁷ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

Iz navedene tablice se može vidjeti da je po površini najveće naselje, Potravlje sa 36,02 km² dok je najmanje naselje Zasiok sa 5,87 km². Po broju stanovnika prvo mjesto zauzima naselje Hrvace sa 1 580 stanovnika, a zadnje mjesto Laktac koje broji 2 stanovnika. Sjedište općine je naselje Hrvace.

Slika 1: Položaj Općine Hrvace u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Izvor: Općina Hrvace, dostupno na: www.wikipedia.org dana 11.04.2018.

2.1.2. Geomorfološke značajke

Općina Hrvace je područje s krškim, poroznim zaleđem, bogato izvorštima i vodenim tokovima. Najugroženiji dijelovi okoline na području općine su voda i izvorišta, poljoprivredna zemlja, bujična područja (erozija) i devastirana područja (eksploatacije). Područje općine pripada slivu Cetine izuzetno bogato podzemnim i površinskim vodama. Na ovom području postoji visoka opasnost od poplava, a sadašnje stanje zaštite i spašavanje od poplava je nezadovoljavajuće. Najveća opasnost je u slučaju proloma brane Peruča, a obrana od velikih voda rijeke Cetine i bujičnih tokova uvjetuje često plavljenje značajnih površina u Hrvatačkom i Vrličkom polju. U Hrvatačkom polju plavljenje uvjetuje i rad hidroelektrane Peruča. Prostornim planom određene su granice zaštitnog obalnog pojasa uz obalu Peručkog jezera i obalu rijeke Cetine. Unutar zaštićenog obalnog područja nisu predviđena građevinska

područja za razvoj i širenje naselja te je moguća samo gradnja objekata u funkciji turizma, sporta i rekreacije.

U Općini Hrvace šume zauzimaju 1.942 ha površine, od čega je 1.142 ha u državnom vlasništvu, dok je 800 ha u privatnom vlasništvu. Od šumskih vrsta najprisutnija je borova kultura, a nalaze se i šume hrasta, jasena, graba. Područje većinom pokrivaju šikare i degradirano sitno raslinje s dosta suhog lišća i trave pa je ovo područje veoma osjetljivo za izbijanje i širenje požara.⁸

Na području Općine Hrvace nalazi se akumulacijsko jezero Peruča koje je nastalo izgradnjom brane Peruča. To je po veličini treće jezero u Hrvatskoj dužine oko 15 km² i dubinom od oko 65 m. Dubina jezera varira zato što tijekom zime brana akumulira, te se voda podigne zbog obilnih kiša, dok tijekom ljeta brana ispušta vodu. Prije potapanja to područje je bilo djelomično naseljeno, te je obilovalo šumama, oranicama, livadama i vinogradima. Ponekad kod niskih vodostaja iz dubine jezera znaju izroniti suhozidi, mlinice, kamene kuće. Na tom području država je provela nacionalizaciju i seljacima oduzela zemlju uglavnom bez naknada. Dio stanovnika se preselio na viša područja a neki su se i odselili. Tijekom domovinskog rata pobunjenici su miniranjem pokušali razoriti branu, no zbog specifične izgradnje i brze intervencije Hrvatske vojske spriječena je katastrofa.

2.1.3. Prirodna, kulturno-povijesna i tradicijska baština

Na području Općine Hrvace nema područja koja su prema Zakonu o zaštiti prirode upisani i predloženi za upis u upisnik zaštićenih dijelova prirode pri nadležnom Ministarstvu. U Prostornom planu Općine Hrvace predložena je zaštita krajolika potoka Rumina u kategoriji hidrografskog spomenika prirode, dolina Cetine od Panja do Obrovca u kategoriji zaštićenog krajolika i područje Svilaje kao posebni rezervat šumske vegetacije. Od kulturne baštine na području Općine treba izdvojiti prapovijesne gomile u Biteliću, arheološke lokalitete „Greblje“, „Krinj“ i crkvu Sv. Jure te Alebića kulu u Hrvacama, kao i bogatstvo sakralnih spomenika i industrijske baštine.⁹

⁸ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020. godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

⁹ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020. godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

Tablica 2: Zaštićena nepokretna povijesno – kulturna baština (materijalna)

KATEGORIJA ZAŠTITE	NAZIV	LOKACIJA
Elementi povijesne opreme naselja	Prapovijesne gomile	Bitelić
Arheološki lokaliteti (arheološka nalazišta i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone)	Alebića kula Arheološki lokalitet „Greblje“ Arheološki lokalitet „Krinj“ i crkva Sc. Jure	Hrvace Hrvace Hrvace
Područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima	Stočarski stan	Gornji Bitelić
Industrijska baština – tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti	Mlinica 1 – industrijska građevina Mlinica 2 – industrijska građevina Bošnjakova mlinica – industrijska građ. Livajina mlinica	Rumin Rumin Hrvace- Vojskova vrilo Hrvace- Vojskova vrilo
Sakralni spomenik	Kapeka Sv. Klementine Crkva Svih Svetih Crkva Sv. Josipa Župna crkva Sv. Filipa i Jakova Crkva Sv. Ivana Krstitelja Crkva Imena Isusova	Gornji Bitelić Hrvace Maljkovo Potravlje Zasiok Satrić
Civilna Građevina	Most na Panju	Rumin

Izvor: Općina Hrvace, Ministarstvo kulture, 2015.: dostupno na: www.mint.hr; dana: 11.04.2018.

2.2. Kvaliteta života i stanje infrastrukture

2.2.1. Prometna infrastruktura

Stanje cestovne mreže je zadovoljavajuće. Sva općinska naselja su relativno dobro međusobno povezana s općinskim središtem. Sustav javnog prijevoza je nezadovoljavajući, s obzirom da općina koristi usluge javnog prijevoza privatnog prijevoznika Promet Makarska d.o.o. koji ima mali broj linija tijekom dana. Problem loše prometne povezanosti posebno dolazi do izražaja u naselju Bitelić i povezanosti s ostalim naseljima, a najintenzivnije u razdoblju kada završava školska godina i prestaje prijevoz učenika. Na području Općine 99% cesta je asfaltirano. Općinom Hrvace prolazi državna cesta D1 Split – Zagreb i to samim

općinskim središtem, što navodi na potrebu izgradnje zaobilaznice Hrvaca koja će doprinijeti razvoju Općine.¹⁰

Gledajući prometnu signalizaciju, koja je u skladu s propisima i zakonima te prometnu mrežu koja je infrastrukturno u vrlo dobrom stanju, stanje državne ceste i lokalnih cesta na području Općine je na zadovoljavajućoj razini jer su sve javne ceste asfaltirane, ali obzirom da standard održavanja ne prati potrebe, izražena je potreba za sanacijom nekih cestovnih pravaca te izgradnjom nogostupa koji su izgrađeni samo uz državnu cestu D1 i biciklističkih staza. S obzirom da je Općina Hrvace isprepletena sa mnogo starih puteva, isti bi se uz mala ulaganja mogli pretvoriti u kvalitetne biciklističke/pješačke staze.

2.2.2. Telekomunikacijska infrastruktura

Prostornim planom uređenja Općine Hrvace predviđeno je proširenje mreže telekomunikacija do stupnja koji će omogućiti dovoljan broj priključaka i maksimalan broj spojnih veza. Za izgrađenu elektroničku komunikacijsku infrastrukturu za pružanje javnih komunikacijskih usluga putem elektroničkih komunikacijskih vodovoda planira se dogradnja, odnosno rekonstrukcija te eventualno proširenje radi implementacije novih tehnologija i potreba novih operatora, vodeći računa o pravu zajedničkog korištenja od strane svih operatora. U razvoju postojećih javnih sustava pokretnih komunikacija planira se daljnje poboljšanje pokrivanja, povećanje kapaciteta mreže i uređenja novih usluga i tehnologija. Potrebno je postići dobru pokrivenost područja mobilnom telefonijom. Novu elektroničku komunikacijsku infrastrukturu za pružanje komunikacijskih usluga putem elektromagnetskih valova, bez korištenja vodova, potrebno je odrediti planiranjem postave baznih stanica i njihovih antenskih sustava na antenskim prihvataima na izgrađenim građevinama i rešetkastim stupovima u naseljima i izvan njih. Na području Općine postoji dostupnost širokopojasnog pristupa, no nije moguća dostupnost brzog i ultrabrzog pristupa. Putem operatora HT-a i Vipnet-a dostupne su karte pokrivenosti koje prikazuju pokrivenost Općine Hrvace 3G i 4G mrežom od strane tih operatora, dostupnost širokopojasnih usluga na području Općine Hrvace ne zadovoljava potražnju, stoga su potrebna daljnja ulaganja u razvoj širokopojasne infrastrukture.¹¹

¹⁰ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 12.04.2018.

¹¹ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

2.2.3. Opskrba energijom

Općina Hrvace nema vlastiti elektroopskrbni sustav, iako na svom području ima Hidroelektranu „Peruća“. Nju, kao i šest okolnih općina nastalih nakon 1993. godine opskrbljuje pogon Elektrodalmacije Sinj. Glavni opskrbni elektroprivredni objekti su relativno daleko i nepovoljno locirani u odnosu na općinske centre, što je najviše izraženo u Općini Hrvace. Proizvodno prijenosni objekti još uvijek nisu u izravnoj funkciji elektroopskrbe područja na kojem su locirani, tako da za to postoji tehnička i energetska potreba. Većina distribucijskih vodova, pogotvo onih izvan mjesta Hrvace su relativno stari (cca 50 g.) te bitno umanjuju pouzdanost i kvalitetu elektroopskrbe, posebno u razdobljima većih opterećenja i vremenskih nepogoda.¹²

Zadnjih godinu dana, na području Općine Hrvace vodile su se žustre rasprave i prosvijedi protiv izgradnje termoelektrane Peruća. Plan je bio izgraditi termoelektranu na plin, koja bi bila smještena na desnoj obali jezera Peruća, oko 500 metara uzvodno od brane Peruća, na prostoru nekadašnjeg kamenoloma. Uz to također je bio plan izgradnje reverzibilne hidroelektrane za proizvodnju električne energije. Puštanjem u rad plinske termoelektrane Dalmacija bi postala energetski neovisna. Izgradnja termoelektrane za sobom povlači izgradnju plinovoda Dugopolje – Peruća, kojim bi se ujedno osigurala plinifikacija cijelog sinjskog kraja. Usprkos svim planovima narod Cetinske krajine se pobunio i usprotivio, te je peticiju protiv termoelektrane potpisalo preko 25 000 ljudi, smatrajući kako je taj projekt neprihvatljiv. Provedenim istraživanjima stručnjaci su prezentirali kako bi se 8100 litara vode iz Peruće svake sekunde zagrijavalo za 8°C i ta zagrijana voda iz termoelektrane vraćala u jezero pred ispušt Cetine. Tolika otpadna toplina prevelika bi bila za protok Cetine, te bi prouzrokovala pregrijavanje Peruće i Cetine. K, tomu , kemijsko tretiranje te vode protiv obrastanja cijevi, kao i 280 000 litara otpadnih voda iz pogona bi dnevno nepovratno degradiralo pitku vodu. Izgradnja termoelektrane Peruća toplinskim i kemijskim onečišćenjem bi uništilo Peruću kao resurs pitke vode, te uništilo cjelokupan biološki sustav u rijeci Cetini.

¹² Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

2.2.4. Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Općina Hrvace se vodom opskrbljuje putem vodoopskrbnog sustava „Šilovka“ koji je izgrađen tijekom poratne obnove radi osiguranja vodoopskrbe stanovnika najvećeg dijela svojih naselja. Njime se tako izravno opskrbljuje oko 3000 stanovnika iz devet naselja Općine Hrvace. Sva naselja, osim Laktaca i Gospodarske zone „Vukove stine“ opskrbljena su vodoopskrbom. Vodoopskrbom upravlja tvrtka Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o., u kojem Općina Hrvace ima 10% temeljnog udjela u vlasničkoj strukturi. Općina nema kanalizacijski sustav, što predstavlja veliku opasnost za stanovništvo. Oborinska voda se površinom, mjesnim putovima i stihijskom mrežom zemljanih kanala odvodi prema uglavnom neuređenim koritima obližnjih bujica. Ovim kanalima otječu i prelivne vode iz septičkih jama, a kod velikih oborina dolazi i do izlivanja istih po okolnom terenu, što sa sanitarnog stanovništva predstavlja ozbiljnu opasnost za stanovništvo ovih naselja. Zbog toga se nameće pitanje izgradnje kanalizacijske mreže sa kolektorom na području Gospodarske zone „Vukove stine“ u Hrvacama, a u planu je izgradnja primarne kanalizacijske mreže, pa bi se u dogledno vrijeme mogao riješiti djelomično problem otpadnih voda, posebno što se tiče industrije.¹³

2.2.5. Gospodarenje otpadom

Na području Općine Hrvace postavljeno je 250 komada kontejnera po 1100 l u kojima se skuplja komunalni otpad. Komunalni otpad odvozi se dva puta tjedno u centru Hrvaca, a jedanput tjedno u ostalim naselja. Glomazni otpad odvozi se prema potrebi i odlaže se na odlagalište Mojanka na području Kukuzovca kod Sinja. Za prikupljanje glomaznog otpada koriste se kontejneri smješteni na groblju, volumena 5000 l i 7000 l. Stanovništvo stare lijekove donose u ljekarnu, a ovlašteni koncesionar ga skuplja. Otpadna ulja sakupljaju autoservisi na području Općine, otpadne gume sakupljaju vulkanizeri. Ovlašteni sakupljač „Armanda promet“ skuplja željezo, akumulatore, baterije, televizore, elektronični i električni otpad. Biootpad se privatno kompostira.¹⁴

¹³ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 15.04.2018.

¹⁴ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

Republika Hrvatska obvezala se putem nadležnih tijela osigurati odvojeno sakupljanje otpadnog papira, metala, plastike i stakla, električnog i elektroničkog otpada, otpadnih baterija i akumulatora, otpadnih vozila, otpadnih guma, otpadnih ulja, otpadnog tekstila i obuće i medicinskog otpada. Isto tako na području Općine Hrvace prikupljale su se izjave stanovništva o načinu korištenja javne usluge prikupljanja miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada, koje su poslane od strane društva čistoća Cetinske krajine d.o.o. Planirano je odvojeno sakupljanje otpada koje omogućava prikupljanje sekundarnih sirovina (plastika, papir, staklo, karton, metalna ambalaža) koje se mogu reciklirati, odnosno ponovno iskoristiti. Na taj se način smanjuje količina otpada sa svrhom zaštite okoliša.

Jedinica lokalne samouprave dužna je na svom području izvršiti obavezu odvojenog prikupljanja problematičnog otpada, otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila te krupnog (glomaznog) komunalnog otpada na način da osigura:¹⁵

1. funkcioniranje jednog ili više reciklažnih dvorišta, odnosno mobilne jedinice na svom području,
2. postavljanje odgovarajućeg broja i vrsta spremnika za odvojeno sakupljanje problematičnog otpada, otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila, koji nisu obuhvaćeni sustavom gospodarenja posebnom kategorijom otpada, na javnoj površini,
3. obavješćavanje kućanstava o lokaciji i izmjeni lokacije reciklažnog dvorišta, mobilne jedinice i spremnika za odvojeno sakupljanje problematičnog otpada, otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila i
4. uslugu prijevoza krupnog (glomaznog) komunalnog otpada na zahtjev korisnika usluge.

U samom središtu Općine Hrvace već su postavljeni kontejneri za razvrstavanje stakla, papira, robe, plastike a uskoro će se obaviti i postavljanje istih po okolnim naseljima općine.

¹⁵ Odvajanje otpada, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike; dostupno na <http://mzoip.hr/>; dana 20.4.2018.

2.2.6. Poslovna infrastruktura

Veliki potencijal za gospodarski razvoj ima Gospodarska zona „Vukove stine“, ukupne površine 50 ha. Zemljište je u vlasništvu Općine Hrvace. Zona je još pretežno neizgrađena, a namijenjena je poslovnim, proizvodnim, prerađivačkim, trgovačkim, servisnim, skladišnim, komunalnim djelatnostima i njima pratećim sadržajima. Svrha osnivanja Gospodarske zone „Vukove stine“ je poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja – povećanje broja gospodarskih subjekata, poboljšanje poslovnih rezultata i konkurentnosti poduzetnika, porast zaposlenosti te povećanje udjela proizvodnje i usluga u ukupnom gospodarstvu Općine Hrvace. Zbog teške gospodarske krize samo su Megram d.o.o. i Purex d.o.o. napravili objekte i pokrenuli proizvodnju. U zoni je ostalo slobodno cca 70% slobodnih mjesta.¹⁶

Kao povoljna lokacija posebno se ističe područje „Alebića kule“ u površini od 61,20 ha koje je cestovno povezano i komunalno opremljeno te čini prostornu i funkcionalnu cjelinu. U okviru gospodarskih zona uz industrijsko-proizvodne-prerađivačke omogućuje se i gradnja trgovačko-uslužnih i ugostiteljskih centara te drugih maloprodajnih i veleprodajnih sadržaja koji zahtijevaju veće građevinske parcele. Također, u planu su i zone za razvoj turizma, sporta i rekreacije tj. zone turističke namjene. U tim prostorima moguća je gradnja manjih hotela s pratećim sadržajima, trgovački, uslužni, ugostiteljski, športski, rekreativni i zabavni objekti.¹⁷

2.2.7. Društvena infrastruktura

Na području Općine nisu u dovoljnoj mjeri zastupljeni objekti društvene infrastrukture koji bi zadovoljili potrebe građana za društvenim događanjima, posebno aktivnostima civilnog društva i lokalne zajednice. Stoga je u planu provedba projekta dogradnje društvenog doma u Hrvacama, u kojem bi se omogućili različiti društveni sadržaji za lokalno stanovništvo. Isto tako u narednim godinama planira se izgraditi i društveni dom na području Potravlja, te bi jedan od prioriteta trebao biti izgradnja dvorane u sklopu područne škole Dinka Šimunovića Potravlje.

¹⁶ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 21.04.2018.

¹⁷ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.

2.3. Gospodarstvo

2.3.1. Gospodarske značajke

Nositelji gospodarskog razvitka su poljoprivreda i stočarstvo, mala obiteljska gospodarstva, agroturizam i ugostiteljstvo, a izgradnjom gospodarske zone stvaraju se i preduvjeti za izgradnju više proizvodnih, skladišnih, servisnih i uslužnih pogona. Na području Općine Hrvace kod pravnih osoba/subjekata zaposleno je prosječno 256 osoba, što predstavlja tek 0,37% ukupno zaposlenih u pravnim osobama u Splitsko-dalmatinskoj županiji.¹⁸

2.3.2. Zapošljavanje

Hrvatska je među tri zemlje EU s najvišim stopama nezaposlenost. U ožujku, prema metodologiji Međunarodne organizacije za rad (ILO), zabilježila sezonski prilagođenu stopu nezaposlenosti od 14,9 posto, što je za 0,2 postotna boda manje u odnosu na veljaču. Bez posla je u Hrvatskoj u ožujku, prema izvješću Eurostata, bilo 285 tisuća građana, čime je njihov broj smanjen za dvije tisuće u usporedbi s prethodnim mjesecom, dok je u odnosu na ožujak prošle godine broj nezaposlenih pao za 30 tisuća.¹⁹

Nezaposlenost u Hrvatskoj blago je smanjena u ožujku, a isti trend zabilježen je i na razini Europske unije, u kojoj je stopa nezaposlenosti pala na najnižu razinu u sedam godina, pokazuje izvješće europskog statističkog ureda.

Prema bazi podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u Općini Hrvace 2015. godine broj nezaposlenih iznosio je 301 osobu, od čega 186 žena (61,8%) te 115 muškaraca (38,2%). U lipnju 2015. Godine, Općina Hrvace ima 0,8% nezaposlenih osoba u odnosu na ukupno nezaposlene osobe u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Najveći broj nezaposlenih osoba jesu osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem, koje čine 76,1% ukupnog broja u Općini Hrvace. Postotak je veći nego u Splitsko-dalmatinskoj županiji, gdje osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem čine 67,6 % od ukupnog broja nezaposlenih.²⁰

¹⁸ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 2.05.2018.

¹⁹ Hrvatska među 3 zemlje s najvećom stopom nezaposlenosti u EU; dostupno na <http://n1info.com/>; dana 3.05.2018.

²⁰ Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistička baza podataka, 2015 dostupno na <http://www.hzz.hr/>; dana 5.05.2018.

2.3.3. Poljoprivreda

Poljoprivredna djelatnost Općine Hrvace bazira se na ratarstvu i stočarstvu. U ratarskoj proizvodnji prevladava proizvodnja žitarica (kukuruz i pšenica), a u stočarskoj proizvodnji ovčarstvo i govedarstvo. Svinjogojstvo je pretežito za obiteljske potrebe, a povremeno i za plasman na lokalnim tržnicama. Svinjsko meso se uglavnom prerađuje u suhomesnate prerađevine, među kojima dominiraju dalmatinski pršut i panceta. Uzgoj peradi je prvenstveno za vlastitu potrošnju jaja i mesa. Veliki broj mještana bavi se pčelarstvom, budući da Općina Hrvace obiluje smiljem, kaduljom i mnogim vrstama bilja pogodnih za uzgoj pčela. Područje Općine Hrvace idealno je za uzgoj ljekovitog bilja (smilje, vrisak, primorski vrisak, kadulja, hajdučka trava, matičnjak, sljez, pelin, majčina dušica, timijan) te postoji veliki potencijal za njegov planirani uzgoj, sađenje trajnih nasada, što može postati jedna od važnijih gospodarskih grana. Ostale stočarske grane su slabo razvijene i služe samo za zadovoljenje obiteljskih potreba. Specijaliziranih proizvodnih gospodarstava je malo. Pašnjačke površine, kao i dosadašnja struktura korištenja oraničnih površina, predodređuje ovo područje za stočarsku proizvodnju. Tome pogoduje pored obradivih i pašnjačkih površina, mogućnost nadvodnjavanja dijela Hrvatačkog polja iz rijeke Cetine, a time i intenziviranje ratarskih i krmnih kultura. Međutim, ograničavajući čimbenik za intenzivniji razvoj poljoprivrede leži u opadanju broja poljoprivrednih domaćinstava. U novije vrijeme smanjuju se površine pod trajnih nasadima voćnjaka i vinograda. Poljoprivreda je, s vremenom, od pretežite djelatnosti stanovništva postala dopunska djelatnost.

Usitnjenost zemljišnog posjeda ograničava poljoprivrednu proizvodnju u perspektivi. Zato držimo da je oživljavanje poljoprivredne proizvodnje u Hrvacama osobito važna meliorizacija i komasacija Hrvatačkog polja za što postoji izažen idejni projekt.²¹

Poljoprivrednici na području Općine Hrvace imaju mogućnost razvoja i napredka u budućem razdoblju zbog toga što većina poljoprivrednika u EU-u ispunjuje uvjete za primanje izravnih plaćanja u svrhu potpore prihodima. Oko trećina tih plaćanja osigurava se u zamjenu za primjenu ekološke poljoprivrede (održavanje trajnih travnjaka, raznolikost usjeva itd.)

²¹ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020. godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 6.05.2018.

Poljoprivrednici primaju i sredstva ovisno o veličini svojih zemljišta, također u zamjenu za primjenu ekoloških metoda uzgoja kojima se čuva bioraznolikost, kvaliteta tla i vode i održava niska razina emisija.

Isto tako, sredstvima EU-a poljoprivrednicima se pomaže da se osposobe za uporabu novih tehnika i moderniziraju odnosno restrukturiraju svoja gospodarstva. U širem smislu, služe i poboljšanju života u ruralnim područjima, otvaranjem radnih mjesta i pružanjem osnovnih usluga. Na kraju, mladi poljoprivrednici mogu u okviru ruralnog razvoja ostvariti korist od posebne potpore za osnivanje vlastitog poduzeća te od većih potpora za ulaganja u svoja poduzeća.²²

2.3.4. Lovno gospodarstvo

Na području Općine Hrvace postoje lovna i ribolovna područja te na tom prostoru djeluje lovačka udruga Hrvace, koja ima 53 člana. Udruga djeluje na zajedničkom lovištu na području Splitsko-dalmatinske županije pod brojem i imenom: XVII/121 – „Peruća“. Ukupna površina lovišta iznosi 4 906 ha. Udruga ima u svojem lovištu krupne i sitne divljači kao što su fazani, kamenjarka grivna, divlje patke, divlji golub, kuna, trčka, jazavac, lisica, zec i liska. U lovištu se prema mogućnostima staništa može okvirno uzgajati sljedeći broj divljači u matičnom (proljetnom) fondu: zec obični (120 repova), kamenjarka grivna (48 kljunova), trčka (120 kljunova), fazan (90 kljunova) i patka (100 kljunova). Točan broj svih vrsta divljači koje se u lovištu mogu uzgajati, štititi i koristiti kao i mjere za sprječavanje šteta od divljači propisani su lovno gospodarskom osnovom.

2.3.5. Turizam

Od ukupno 11 naselja s područja općine Hrvace, sama Općina i naselje Hrvace kategorizirani su u turističke razrede (D, C). Dosadašnjim razvojem turizma i ugostiteljstva na području Općine nije dostignuta razina prometa koja bi bila od većeg gospodarskog značaja. Nedovoljno su iskorišteni prirodni resursi te posebice kulturno naslijeđe sportsko-rekreacijskog ruralnog turizma. Hrvace kao temeljni gospodarski centar područja preferira se

²² Financiranje sredstvima EU-a dostupno na https://europa.eu/european-union/index_hr; dana 8.05.2018.

kao potencijalni nositelj turističkog razvoja.²³ Područje općine ima u ponudi razne sportske i rekreacijske aktivnosti, kao što su: rafting na rijeci Cetini, zip line, paragliding, paintball, planinarenje, i sl. što može uvelike pridonijeti daljnjem razvoju turizma. Veliki potencijal usmjeren je razvoju održivog turizma uz Peručko jezero te na planini Vrdovo. Na području Općine nema smještajnih kapaciteta, ali je Prostornim planom predviđena turistička zona uz Hrvatačko polje unutar koje se planira izgradnja hotela, apartmana, rekreacijskih objekata i ugostiteljskih sadržaja s ciljem poboljšanja turističke ponude.

Iako je na području Općine turizam slabo razvijen, ima preduvjete za razvoj istog, obzirom na to da obiluje čistim zrakom, kulturnim nasljeđem, očuvanom prirodom, prirodnim izvorima, planinama, dobrom prometnom povezanošću i sl. Međutim da je turizam jedan od najvažnijih pokretača razvoja gospodarstva u Hrvatskoj, postizanje turizma kroz sufinanciranje EU fondova od velike je važnosti i za razvoj Općine Hrvace.

EU fondovi u turizmu su fokusirani na investicijske prioritete kod dodjele bespovratnih sredstava u financijskom razdoblju 2014. – 2020. godine a određeni su promicanjem zapošljavanja i potpore mobilnosti radne snage, promicanjem socijalnog uključivanja i borbe protiv siromaštva, ulaganjem u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje. EU fondovi za turizam osiguravaju snažan razvoj te gospodarske grane, što ima pozitivan utjecaj na cjelokupno gospodarstvo. Da bi se što bolje iskoristile mogućnosti sufinanciranja iz EU fondova za turizam, potrebno je izraditi kvalitetne projekte koji će pridonijeti unapređenju i rastu gospodarstva. Također, time će se povećati i stupanj zaposlenosti i poboljšati konkurentnost turističkog sektora.²⁴

2.4. Demografske i socijalne značajke

U razdoblju od 1991. do 2011. godine ukupni se broj stanovnika smanjio za 1.679 osoba, odnosno 31,70%. U razdoblju od 1991. Do 2001. zamjetan je pad broja stanovnika za 22,28 %, dok se od 2001. do 2011. bilježi pad broja stanovnika za 12,12% odnosno 499 osoba. U posljednjih deset godina, zabilježen je rast broja stanovnika u naselju Laktac, dok u naseljima Dabar, Donji Bitelić, Gornji Bitelić, Hrvace, Maljkovo, Potravlje, Rumin, Satrić,

²³ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020. godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 20. 05.2018.

²⁴ EU fondovi za turizam; dostupno na <http://www.pravaideja.eu/>; dana 20.5.2018.

Vučipolje, Zasiok zabilježen je pad broja stanovnika. Proteklih 20 godina broj stanovnika se smanjio u svim naseljima Općine Hrvace.²⁵

Tablica 3: Stanovništvo prema starosti i spolu

Općina	Spol	Ukupno	Starost		
			0-19	20-59	60 i više
Hrvace	sv.	3.617	821	1.792	1.004
	M	1.828	424	1.007	397
	Ž	1.789	397	785	607

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011. godine

Prema popisu stanovnika iz 2011. godine, udio stanovnika mlađih od 20 godina (821 stanovnik) iznosi 22,70%, udio stanovnika starosti između 20 i 60 godina (1.792) iznosi 49,54%, dok udio stanovnika od 60 i više godina (1.049) iznosi 27,76%. U strukturi stanovništva po spolu, muškarci su nešto zastupljeniji od žena po broju stanovnika. Promatrajući podatke popisa stanovništva iz 2001. godine može se zaključiti da se broj stanovnika mlađih od 20 godina (990) smanjio za 169 stanovnika, broj stanovnika između 20 i 59 godina (2.033) smanjio se za 241, dok se broj stanovnika od 60 i više godina (1086) smanjio za 82 stanovnika. Indeks starenja iznosi 122,29% dok je prema podacima iz 2001. godine iznosio 109,70 %, što ukazuje na starenje populacije.

Podaci iz Popisa stanovništva 2011. Godine prema školskoj spremi stanovništva starijeg od 15 godina ukazuju da je:

- bez školske spremе bilo 9,22% osoba
- nepotpuno osnovno obrazovanje imalo 17,24 % osoba,
- neki stupanj obrazovanja (osnovno, srednje, više i visoko) imalo 73,54% osoba (najbrojniji su oni sa srednjoškolskim obrazovanjem),
- doktorat znanosti imala 1 osoba.

²⁵ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;25.05.2018.

Tablica 4: Stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi

Općina	Spol	Ukupno	Bez škole	Nezavršena škola	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	
							Svega	Doktorat
Hrvace	sv.	3.005	277	518	460	1.595	155	1
	m	1.519	43	178	250	975	73	1
	ž	1.486	234	340	210	620	82	-

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Iz navede tablice po popisu stanovnika iz 2011. godine može se zaključiti da je više muškaraca koji su završili osnovnu i srednju školu, a posljedica toga je što je običaj starih vremena bio da muškarci završe školu, a žene su bile primorane na čuvanje djece i obavljanje kućanskih poslova. No u novije vrijeme više je žena sa visokom razinom obrazovanja što je vidljivo i u tablici.

Prema nacionalnosti, 98, 23% stanovnika su Hrvati (3.553), 1,47% stanovnika su pripadnici nacionalnih manjina (53), 0,30%, dok se ostalih 11 stanovnika nije izjasnilo. Prema popisu stanovništva iz 2011. Godine, Općina Hrvace broji 1.176 kućanstava, što je u odnosu na Popis stanovništva iz 2001.g. smanjenje broja kućanstava, kada je bilo ukupno 1.326 kućanstava. Pretežno su to samačka kućanstva koja čine 25,09% svih kućanstava. Njihov broj se povećao u odnosu na 2001. godinu, kada su činila 22,45%. Slijede ih kućanstva sa 2 člana (23,30%), 4 člana (14,54%) i 3 člana (14,54%). Prosječna veličina kućanstva iznosi 3,07 člana.²⁶

2.4.1. Obrazovanje

Na području Općine postoji jedna predškolska ustanova, dječji vrtić „Sretno dijete“ te centralna osnovna škola u Hrvacama, područna škola u Potravlju (osmogodišnja) i Biteliću (četverogodišnja). U dječjem vrtiću izvodi se redoviti 5-satni program, te od posebnih programa engleski jezik, program predškole te sigurnosno-zaštitni i preventivni program, dok jaslička skupina nije organizirana. U Općini Hrvace predškolski program vode 3 odgojitelja i 2 stručna suradnika, te Općina sufinancira program predškolskog odgoja s 80%. Za učenike

²⁶ Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011. dostupno na <https://www.dzs.hr/>; dana 25.05.2018.

putnike sufinanciran je prijevoz, no u školi nisu organizirani jednosmjenska nastava, ni program produženog boravka.²⁷

Učenici najvećim dijelom srednjoškolsko obrazovanje nastavljaju u okolnim većim gradovima (Sinj, Split) u kojima su organizirani i programi cjeloživotnog obrazovanja, te se izdvajaju sredstva za stipendiranje studenata tijekom redovnog studiranja.

2.4.2. Zdravstvo i socijalna skrb

Zdravstvenu djelatnost na području Općine obavlja 1 tim obiteljske medicine, 2 tima dentalne medicine te 1 ljekarna koja obavlja ljekarničku djelatnost. Usluge socijalne skrbi pruža Centar za socijalnu skrb Sinj, od čega se najveći broj usluga odnosi na zajamčenu minimalnu naknadu, jednokratnu naknadu, doplatak za pomoć, i njegu te osobnu invalidninu te savjetodavni rad. Na području Općine ima i veterinarska ambulanta koja je prilagođena razvoju stočarske proizvodnje, provodi propisana preventivna cijepljenja i druge pretrage radi zaštite zdravlja životinja.²⁸

Zdravstvo i socijalna skrb na području Općine Hrvace zadovoljava osnovne potrebe stanovništva, s obzirom na to da se nalazi u blizini Sinja i Splita nisu udaljeni klinički bolnički centri.

2.4.3. Kultura, sport i civilno društvo

Na području Općine prema Registru udruga djeluje 27 udruga. Većina udruga registrirana je u području djelovanja sporta, kulture, gospodarstva, zatim udruge branitelja i ostalo. Udruge su nositelji kulturno-umjetničkog života i društvenog razvoja Općine, a na tom području veliku ulogu ima Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Peruča“, osnovano 2005. godine koje broji oko 60 članova. Djeluje kroz glazbenu i plesnu sekciju: glazbena sekcija „Božiji pivčići“ i „Klapa Hrvace“; izvodi vjerski, folklorni i zabavni sadržaj: plesna sekcija izvodi plesove dinarskog područja. Udruge su aktivne i na području sporta, posebno NK Hrvace, koji je osnovan 1996. godine i natječe se u 3. HNL-jug, te ima momčad u svim dobnim kategorijama. Također, djeluje i Konjički klub „Vreba“- Hrvace, izdanak bogate tradicije konjičkog sporta u

²⁷ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;25.05.2018.

²⁸ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;25.05.2018.

Cetinskoj krajini, koji ima 45 članova, priređuje galopsle utrke i organizira školu jahanja. Na području općine djeluju još boćarski klubovi „Bitelić“ i „Potravlje“, klub slobodnog letenja „Pegaz“, pčelarska udruga „Vrdovo“, braniteljska udruga „Patriot“ Dabar, planinarsko društvo Sv. Jakov, lovačka udruga „Hrvace“ i sl.²⁹

Na području Općine Hrvace posebna se pažnja pridaje obilježavanju pojedinih blagdana koji među lokalnim stanovništvom imaju tradiciju i poštovanje, a najvažniji su: Gospa žalosna (Dan općine Hrvace) koji se obilježava 15. rujna, Sv. Filip i Jakov (Potravlje) 3. svibnja, Ime Isusovo (Satrić) 3. siječnja, Sv. Ivan (Zasiok) 24. lipnja, Mala Gospa 8. rujna te 23. studenog Sv. Klement. Za civilno društvo, sportske udruge i sportske klubove svake godine općina izdvaja novčana sredstva iz svog proračuna.

²⁹ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020. godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;25.05.2018.

3. INSTITUCIONALNI I RAZVOJNI OKVIR OPĆINE HRVACE

3.1. Djelatnost i ovlasti općinske uprave

Općina Hrvace zapošljava ukupno 7 osoba, većinom visoke i više stručne spreme, djeluje kroz Jedinstveni upravni odjel. Tijela općine su Općinsko vijeće i općinski načelnik. Općinsko vijeće predstavničko je tijelo građana i tijelo lokalne samouprave koje donosi akte u okviru prava i dužnosti Općine, te obavlja poslove u skladu sa Zakonom i Statutom. Vijeće općine Hrvace se sastoji od 13 članova, predsjednik vijeća je Ivan Bandić. Općinsko vijeće osniva stalne ili povremene odbore i druga radna tijela u svrhu pripreme Odluka iz njihova djelokruga. Općinsko vijeće:³⁰

- Donosi Statut općine
- Donosi Poslovnik o svom radu
- Donosi odluke i druge opće akte kojima se uređuju pitanja iz samoupravnog djelokruga općine
- Donosi proračun i godišnji obračun općine Hrvace
- Donosi prostorno plansku i drugu plansku dokumentaciju
- Donosi odluke o uvjetima, načinu i postupku gospodarenja nekretninama u vlasništvu općine
- Osniva javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za stanovnike općine
- Raspisuje referendum

Sastav, broj članova, djelokrug i način rada tijela utvrđuje se Poslovnikom o radu Općinskog vijeća, ili odlukom o osnivanju radnog tijela. Izvršno tijelo općine, odnosno izvršne poslove u općini obavlja općinski načelnik Dinko Bošnjak.

³⁰ Strateški razvojni program grada Sinja; dostupno na <http://www.sinj.hr/> dana 29.05.2018.

3.2. Upravna tijela

Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Općine Hrvace, kao i poslova državne uprave prenetih na općinu, osniva se Jedinstven upravni odjel. Unutarnji ustroj Jedinstvenog upravnog odjela uređuje se posebnim aktom Općinskog vijeća. Jedinstvenim upravnim odjelom upravlja pročelnik Zoran Zorica, kojeg temeljem javnog natječaja imenuje načelnik općine. Pročelnik je za svoj rad odgovoran načelniku. Službenici jedinstvenog upravnog odjela dužni su se trajno stručno osposobljavati i usavršavati putem tečajeva, seminara i školovanja što će se urediti posebnim aktom Općinskog vijeća kojim se uređuje unutarnji ustroj jedinstvenog upravnog odjela. Načelnik usmjerava djelovanje upravnog odjela i službi, te nadzire njihov rad. Zamjenik načelnika je Jakov Titlić.

3.3. Izvori financiranja

Nakon ulaska Hrvatske u punopravno članstvo EU, postali su dostupni strukturni instrumenti kohezijske politike EU: Europski fondovi za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Kohezijski fond, i instrumenti zajedničke poljoprivredne politike EU: Europski fond za garancije u poljoprivredi, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Europski fond za ribarstvo. Osnovna svrha kohezijske politike jest smanjiti značajne gospodarske, socijalne i teritorijalne razlike koje postoje između regija Europske unije, ali i jačati globalnu konkurentnost europskog gospodarstva.³¹

Kao mogući izvori financiranja razvojnih projekata i programa Općine Hrvace mogu se predvidjeti

- Sredstva proračuna Županije i jedinica lokalne samouprave i sredstva lokalnih komunalnih poduzeća
- Sredstva državnog proračuna, odnosno resornih ministarstava i fondova, sredstva javnih poduzeća
- Sredstva dostupna temeljem EU – strukturni, kohezijski i poljoprivredni fondovi
- Sredstva na temelju bilateralne, multilateralne i regionalne suradnje
- Sredstva domaćih i međunarodnih financijskih institucija – domaće financijske institucije, Hrvatska banka za obnovu i razvoj, Svjetska banka, Europska banka za obnovu i razvoj, Europska investicijska banka,

³¹ Europski strukturni i investicijski fondovi; dostupno na <https://strukturnifondovi.hr/>; dana 1.6.2018.

- Sredstva iz privatnih izvora

3.4. Proračunska sredstva Općine Hrvace

Općina Hrvace ima prihode kojima u okviru svoga samoupravnog djelokruga slobodno raspolaže. Prihodi Općine Hrvace su:

- Općinski, gradski, odnosno županijski porezi, prirez, naknade, doprinosi i pristojbe,
- Prihodi od stvari u njezinom vlasništvu i imovinskih prava
- Prihodi od trgovačkih i drugih pravnih osoba u njezinom vlasništvu, odnosno u kojima ima udio ili dionice
- Prihodi od naknada za koncesiju koje daje njezino predstavničko tijelo
- Novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje sama propiše u skladu sa zakonom
- Udio u zajedničkim porezima s Republikom Hrvatskom
- Sredstva pomoći i dotacija Republike Hrvatske predviđena u državnom proračunu
- Drugi prihodi određeni zakonom

Procjena godišnjih prihoda i primitaka te utvrđeni iznosi izdataka i rashoda Općine Hrvace iskazuju se u proračunu Općine Hrvace. Svi prihodi i primici proračuna moraju biti raspoređeni u proračunu i iskazani po izvorima iz kojih potječu. Svi izdaci proračuna moraju biti utvrđeni u proračunu i uravnoteženi s prihodima i primicima.

Vrsta racuna: **Prihodi**

Konto	Naziv	Plan	Procjena	
			Godina + 1	Godina + 2
6	Prihodi poslovanja	14.800.000	14.900.000	14.950.000
61	Prihodi od poreza	2.218.000	2.321.000	2.336.000
611	Porez i prirez na dohodak	2.007.000		
613	Porezio na imovinu	100.000		
614	Porezi na robu i usluge	110.000		
616	Ostali prihodi od poreza	1.000		
63	Pomoci iz inoz i od subjekata unutar opceg prorac	8.550.000	8.550.000	8.650.000
633	Pomoci iz proracuna	6.500.000		
634	Pomoci od izvanprorac korisnika	1.050.000		
638	Prijenos sredstava EU	1.000.000		
64	Prihodi od imovine	2.626.000	2.708.000	2.688.000
641	Prihodi od finansijske imovine	10.000		
642	Prihodi od nefinansijske imovine	2.616.000		
65	Prihodi od upr i administr pristojbi, pris. po poseb	1.406.000	1.321.000	1.276.000
651	Upravne i administrativne pristojbe	20.000		
652	Prihodi po posebnim propisima	286.000		
653	Komunalni doprinosi i naknade	1.100.000		
7	Prihodi od prodaje nefinansijske imovine	200.000	100.000	50.000
71	Prihodi od prodaje neproizveden dugotrajne imovine	200.000	100.000	50.000
711	Prihodi od prodaje materijalne imovine-prih bogats	200.000		
		15.000.000	15.000.000	15.000.000

Slika 2. Planirani prihodi Općine Hrvace za 2018. godinu.

Izvor; Proračun Općine Hrvace za 2018. godinu; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 2.06.2018.

Vrsta racuna: **Rashodi**

Konto	Naziv	Plan	Procjena	
			Godina + 1	Godina + 2
3	Rashodi poslovanja	10.489.000	10.264.000	9.850.000
31	Rashodi za zaposlene	2.865.000	2.820.000	2.308.000
311	Place (Bruto)	2.350.000		
312	Ostali rashodi za zaposlene	65.000		
313	Doprinosi na place	450.000		
32	Materijalni rashodi	3.996.000	3.964.000	3.972.000
321	Naknade troškova zaposlenima	201.000		
322	Rashodi za materijal i energiju	1.212.000		
32231	Elektricna energija	525.000		
323	Rashodi za usluge	2.196.000		
324	Naknade troškova osobama izvan radnog odnosa	10.000		
329	Ostali nespom rash poslovanja	377.000		

Konto	Naziv	Plan	Procjena	
			Godina + 1	Godina + 2
34	Financijski rashodi	21.000	18.000	18.000
343	Ostali financijski rashodi	21.000		
35	Subvencije	70.000	50.000	50.000
352	Subvenc trg društ, poljopriv, obrtnicima	70.000		
36	Pomoći dane u ino i unutar opceg proracuna	0	0	0
367	Prijenosi prorač korisnicima	0		
37	Naknade građanima i kućanstvima	1.430.000	1.400.000	1.440.000
372	Naknade građanima i kućanstvima iz proračuna	1.430.000		
38	Ostali rashodi	2.107.000	2.012.000	2.062.000
381	Tekuće donacije	1.772.000		
382	Kapitalne donacije	245.000		
383	Kazne, penali i naknade štete	90.000		
4	Rashodi za nabavu nefinansijske imovine	4.511.000	4.736.000	5.150.000
42	Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	4.511.000	4.736.000	5.150.000
421	Građevinski objekti	4.475.000		
422	Postrojenja i oprema	36.000		
423	Prijevozna sredstva	0		
		15.000.000	15.000.000	15.000.000

Slika 3. Planirani rashodi za 2018. godinu

Izvor; Proračun Općine Hrvace za 2018. godinu; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 2.06.2018

U dvije prethodne slike prikazani su planirani prihodi i rashodi općine Hrvace za 2018. godinu. Iznos proračunskih sredstava iznosi 15. 000. 000 kn. Općina najviše sredstava ostvaruje od pomoći iz inozemstva i subjekata unutar općeg proračuna, pomoći iz proračuna odnosno sredstava koja općina dobiva od županije i države, pomoći od izvanproračunskih korisnika, prijenos sredstava EU, te prihoda od imovine. Što se tiče prihoda općina bi trebala više koristiti sredstva iz Europskih fondova kako bi ostvarila dodatne prihode ,te bi isto tako trebalo imovinu u vlasništvu općine koja se trenutno ne koristi dati u zakup ili najam stanovništvu općine Hrvace ili drugim subjektima koji bi tu mogli otvoriti svoj poslovni objekt. Što se tiče rashoda općine Hrvace, trebalo bi povećati subvencije za obrazovanje, a sredstva kojima bi se to moglo ostvariti našla bi se smanjenjem rashoda za reprezentaciju, sredstava nogometnom klubu Hrvace, te manje koristiti intelektualne usluge. Bilo bi poželjno zaposliti ljude iz općine Hrvace koji bi se bavili izradom raznih projekata i pripremom dokumentacije vezano uz Europske fondove te izradu strategija razvoja te slične dokumente. Na taj način bi se spriječio odljev mozgova iz općine tj. pružila mogućnost zaposlenja fakultetski obrazovanim osobama s područja općine Hrvace.

4. SWOT ANALIZA OPĆINE HRVACE

Analizom stanja/okruženja provedene su aktivnosti za analizu postojećeg stanja u kojem se Općina Hrvace nalazi. Pod navedenim se podrazumijeva prikupljanje informacija o sadašnjem stanju i poziciji Općine u okruženju (promatrano kroz sve odnose u okruženju), u namjeri da te informacije posluže kao oslonac za donošenje odluka o tome koje će mjere poduzeti i u kojem smjeru Općina treba djelovati. Alat pomoću kojeg se provodi analiza stanja/okruženja je SWOT analiza. SWOT analiza je sredstvo koje pomaže prepoznati, otkriti i utvrditi ključne čimbenike razvoja, potencijale za razvoj, kao i ograničenja u razvoju, u ovom slučaju razvoju Općine Hrvace. Snage Općine su vlastiti prostori, resursi i sposobnosti na koje se može osloniti ili ih koristiti u daljnjem razvoju, dok slabosti ukazuju na ograničavajuće faktore unutar same Općine koje mora riješiti vlastitim snagama koristeći prilike koje se pružaju, ali i paziti na prijetnje koje mogu ugroziti razvojnu strategiju, planove i projekte.

4.1. SWOT analiza prirodnih resursa, okoliša i infrastrukture³²

SNAGE

- Povoljan geoprometni položaj uz državnu cestu D1 Zagreb – Split
- Izuzetno bogata podzemnim i površinskim vodama (sliv Cetine)
- Predložena zaštita krajolika potoka Rumin u kategoriji hidrografskog spomenika prirode, dolina Cetine od Panja do Obrovca (Hrvatačka kotlina) u kategoriji zaštićenog krajolika i područje Svilaje kao posebni rezervat šumske vegetacije te zaštita izvora i okolnog područja rijeke Cetine te cjelokupna Cetina osim Peručkog jezera
- Bogatstvo šuma
- Stanje cestovne mreže zadovoljavajuće
- Dobra povezanost naselja (99% cesta asfaltirano)
- Nalazišta tehničkog kamena (eksploatira se na lokaciji „Vukove Stine“)
- Elektrificirano područje cijele Općine
- Sva naselja, osim Laktaca i Gosp. zone „Vukove stine“ opskrbljena su vodoopskrbom

³² Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;05.06.2018.

- Osigurane dostatne količine vode za potrebe navodnjavanja zahvaljujući rijeci Cetini, odnosno izgrađenoj akumulaciji Peruća
- Organizirano skupljanje otpada

SLABOSTI

- Aktivna klizišta tla
- Nema područja koja su prema Zakonu o zaštiti prirode upisana ili predložena za upis u upisnik zaštićenih dijelova prirode
- Sustav javnog prijevoza je nezadovoljavajući, mali broj linija
- Loša prometna povezanost Bitelića s ostalim naseljima (razdoblje školskih praznika)
- Nedostatak prometne signalizacije
- Općina nema kanalizacijski sustav
- Nedovoljna pokrivenost mobilnom telefonijom
- Loša telekomunikacijska infrastruktura - nestabilna veza za Internet
- Općina nema vlastiti elektroopskrbni sustav
- Usitnjenost poljoprivrednih parcela
- Prisutnost lovni i ribolovnih područja
- Nedovoljno korištenje energije iz obnovljivih izvora energije

PRILIKE

- Potencijal za razvoj i korištenje obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti
- Daljnji razvoj energetske infrastrukture
- Proširenje mreže telekomunikacija, povećanje kapaciteta mreže i uređenje novih usluga i tehnologija
- Razvoj širokopojsnog interneta
- Daljnja modernizacija cestovne infrastrukture i prometne signalizacije
- Izgradnja zaobilaznice Hrvaca
- Daljnja izgradnja sustava vodoopskrbe i odvodnje
- Izgradnja kanalizacijskog sustava
- Ulaganje u sustav gospodarenja otpadom

- Izgradnja dalekovoda Peruća - Konjsko
- Izgradnja spojnog plinovoda Dugopolje – Peruća
- Izgradnja reverzibilne hidroelektrane Vrdov

PRIJETNJE

- Visoka opasnost od poplava - najveća opasnost je u slučaju proloma brane Peruća, velikih voda rijeke Cetine i bujičnih tokova
- Opasnost od aktivnih i potencijalnih klizišta tla
- Područja zagađena minama

Na temelju provedene SWOT analize prirodnih resursa, okoliša i infrastrukture u vidu snaga može se primjetiti da je Općina Hrvace izuzetno bogata podzemnim i površinskim vodama, šumama, vegetacijom. Na temelju toga ima mogućnost i priliku da uloži u daljnji razvoj i korištenje obnovljivih izvora. Također Općina Hrvace ima dobar geoprometni položaj, te dobru povezanost naselja. S druge strane kao najveću slabost mogu istaknuti nedostatak kanalizacijskog sustava, što predstavlja veliku opasnost za stanovništvo i prirodne resurse kojima općina obiluje. Također bi se trebalo riješiti pitanje loše internetske veze, zato što je danas život bez interneta ne zamisliv, pogotovo kod mlađe populacije.

Zbog posljedica Domovinskog rata Općina Hrvace je područje koje je zagađeno minama, iako su se do sada provodile akcije razminiranja, još uvijek postoje neka nepristupačna područja koja nisu detaljno pregledana i razminirana, što predstavlja prijetnju za stanovništvo.

4.2. SWOT analiza gospodarstva Općine Hrvace ³³

SNAGE

- Razvijena prerađivačka industrija
- Potencijal za gospodarski razvoj ima Gospodarska zona „Vukove Stine“
- Značajan broj aktivnih poduzetnika (svi ostvaruju pozitivan financijski rezultat)
- Očuvani prirodni resursi, povijesna i kulturna baština kao preduvjet razvoja turizma
- Postojanje preduvjeta za intenzivniji razvoj poljoprivredne proizvodnje

³³ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;05.06.2018.

- Dobra razvijenost OPG-a
- Postojanje 2 klaonice za perad i stoku

SLABOSTI

- Potencijal za razvoj turizma nedovoljno iskorišten
- Nedostatak smještajnih kapaciteta
- Nedovoljno razvijena poljoprivreda i poljoprivredna proizvodnja
- Pad stočarske proizvodnje u odnosu na 2003. (popis poljoprivrede)

PRILIKE

- Ulaganje u daljnji razvoj gospodarskih i turističkih zona
- Predviđene gospodarske (radne) zone na području naselja Hrvace i Satrić te zone turističke namjene
- Poticajne mjere za poduzetnike
- Potencijal za revitaliziranje objekata kulturne i spomeničke baštine i razvoj održivog turizma uz Peručko jezero te na planini Vrdovo
- Povezivanje poljoprivrede i turizma
- Razvoj selektivnih oblika turizma
- Unaprjeđenje promotivnih aktivnosti u turizmu
- Revitalizacija područja oko Hrvatačkog polja
- Uzgoj aromatičnog i ljekovitog bilja te drugih vrsta voća i povrća
- Razvoj stakleničke i plasteničke proizvodnje
- Potencijal za razvoj ekološke proizvodnje
- Poticanje razvoja zadrugarstva i udruživanja poljoprivrednika te njihove edukacije
- Promocija i plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda

PRIJETNJE

- Daljnji utjecaj gospodarske krize
- Konkurencija poduzetničkih zona u bližem okruženju
- Konkurentnost poljoprivrednih proizvoda u odnosu na okruženje

Na temelju provedene SWOT analize gospodarstva Općine Hrvace, smatram da gospodarstvo nije razvijeno u onolikoj mjeri koliko ima mogućnosti, pogotovo što se tiče turizma. Turizam je djelatnost koja u velikoj mjeri može pomoći daljnjem razvoju općine, te omogućiti preljevanje prihoda općini. Kao što se kriza odrazila na gospodarstvo Hrvatske, tako je kriza vidljiva i u gospodarstvu Općine Hrvace, jer je oko 70% zone Vukove stine ostalo ne iskorišteno, dok su proizvodnju uspjeli pokrenuti samo Megram d.o.o. i Purex d.o.o.

4.3. SWOT analiza društene djelatnosti³⁴

SNAGE

- Razvijen odgojno-obrazovni sustav
- Organizirani posebni programi u dječjem vrtiću
- Sufinanciranje prijevoza učenika
- Razvijen sustav stipendiranja studenata
- Razvijen sustav zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- Izdvajanje značajnih sredstava za različite oblike i prava socijalne skrbi
- Bogatstvo kulturne baštine
- Aktivno civilno društvo i rad udruga koje pokrivaju sva područja djelatnosti
- Očuvanje tradicijske baštine i običaja
- Izdvajanje sredstava za rad udruga
- Razvijen kulturni i sportski život

SLABOSTI

- Nisu organizirani jednosmjenska nastava ni program produženog boravka
- Nedostatan broj objekata društvene infrastrukture
- Nedovoljan broj dječjih igrališta
- Nepostojanje objekata za smještaj i skrb o starijim i nemoćnim osobama
- Nedovoljno programa za razvoj socijalne skrbi i ranjivih društvenih skupina

³⁴ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;05.06.2018.

PRIILIKE

- Ulaganje u razvoj odgojno-obrazovne infrastrukture
- Dogradnja vrtića
- Izgradnja i uređenje društvene infrastrukture
- Izgradnja doma za starije osobe
- Razvijanje programa u području socijalne skrbi
- Ulaganje u razvoj civilnog društva
- Uređenje šetnica, biciklističkih staza, tematskih putova i drugo
- Izgradnja 2 mrtvačnice - Potravlje i Zasiok

PRIJETNJE

- Povećane potrebe u području socijalne skrbi
- Problemi povezani sa starenjem stanovništva

Na temelju provedene SWOT analize društvene djelatnosti u vidu snaga može se istaknuti razvijen odgojno – obrazovni sustav, sustav stipendiranja studenata, sufinanciranje prijevoza učenika, te razvijen sustav zdravstvene i socijalne skrbi. S druge strane kao slabosti društvene djelatnosti mogu navesti nedovoljan broj dječijih igrališta i sportskih dvorana pogotovo u okolnim naseljima, nepostojanje objekata za smještaj i skrb o starijim i nemoćnim osobama. Po pitanju problema organiziranja jasličke skupine i ostalih dobnih skupina, Općina Hrvace planira do kraja 2018. godine dogradnju dječijeg vrtića „Sretno dijete“. Priprema i izrada projektne dokumentacije, za taj projekt financirana je iz EU fonda.

4.4. SWOT analiza ljudskih resursa i upravljanja razvojem³⁵

SNAGE

- Povećan postotak stanovništva s određenim stupnjem obrazovanja
- Članstvo u LAG-u

³⁵ Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana;05.06.2018.

SLABOSTI

- Pad broja stanovnika između popisa stanovništva
- Starenje populacije (veći indeks starenja u odnosu na popis stanovništva 2001. godine)
- Smanjenje broja kućanstava
- Usitnjenost parcela

PRIILIKE

- Provođenje razvojnih projekata financiranih iz EU i nacionalnih fondova
- Razvoj programa cjeloživotnog učenja

PRIJETNJE

- Trend deruralizacije i depopulacije

Na temelju provedene SWOT analize ljudskih resursa i upravljanja razvojem, može se zaključiti kako Općina Hrvace ima problem sa deruralizacijom odnosno smanjenjem udjela seoskog stanovništva i problem sa depopulacijom odnosno smanjenjem broja stanovnika. Danas se sve više mladih iseljava u inozemstvo u potrazi za poslom i boljim životom, a sve je manje rođenih, također to je pojava i u Općini Hravce.

Općina Hrvace ima mogućnost provođenja razvojnih projekata financiranih iz EU i nacionalnih fondova, te mogućnost razvoja cjeloživotnog učenja, kako bi osigurala mladima napredak i pronalaženje posla, a spriječila problem „odljeva mozgova“.

5. ZAKLJUČAK

Općina Hrvace uređena je općina bogatih, očuvanih prirodnih i kulturnih resursa, turističkih i poljoprivrednih potencijala koje učinkovito koristi za optimalan gospodarski razvoj te kvalitetan i ugodan život svojih građana. Zbog svog prostornog položaja, geomorfoloških značajki i klimatskih karakteristika ima mogućnost razvoja poljoprivrede, te poboljšanja njenog trenutnog stanja. Svoj razvoj također treba usmjeriti prema razvoju turizma, s obzirom da općina Hrvace ima dobar potencijal za razvoj ruralnog turizma. Zbog prethodno navedenih prirodnih resursa ima uvjete za održivost turizma tijekom cijele godine. Na području Vrdova i Svilaje postoje mnoge stare kuće koje bi se mogle obnoviti i iznajmljivati posjetiteljima. Za realizaciju ovoga potrebno je stvoriti brand planinskog turizma te osigurati dio sredstava građanima za obnovu istih. Što se tiče ljetnog razdoblja najveći potencijal za turizam općine predstavlja jezero Peruća. Iako već godinama postoji trend kupanja lokalnog stanovništva, trebalo bi privući i ljude iz drugih krajeva. Za to bi bilo potrebno urediti obalu jezera, s prigodnim odmaralištima te osmisliti program zabave na vodi. Jedna od ideja može biti i aqua park koji bi nosio naziv „Karakondžula“ po mitskom biću koje živi na dnu jezera. Iako je Općina Hrvace jedna od razvijenijih hrvatskih općina, još uvijek se postavljaju brojni izazovi pred vodstvo općine kako maksimalno iskoristiti sve mogućnosti koje prirodni i ljudski resursi općine pružaju. Jedan od problema s kojim se općina danas suočava je i masovno iseljavanje stanovništva, te sve manja brojka djece u školama. Kriza koja je zahvatila Hrvatsku u velikoj mjeri se odrazila i na gospodarstvo općine Hrvace, čije se posljedice i danas osjećaju. Isto tako i u ratnom razdoblju velikosrpske agresije na Hrvatsku općina je pretrpila brojne gubitke.

LITERATURA

IZVORI S INTERNETA

1. Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011. dostupno na (<https://www.dzs.hr/>); dana 25.05.2018.
2. Eu fondovi za turizam; dostupno na (<http://www.pravaideja.eu/>); dana 20.5.2018.
3. Europski strukturni i investicijski fondovi; dostupno na (<https://strukturnifondovi.hr/>); dana 1.6.2018.
4. Financiranje sredstvima EU-a dostupno na(https://europa.eu/european-union/index_hr); dana 8.05.2018.
5. Hrvatska među 3 zemlje s najvećom stopom nezaposlenosti u EU; dostupno na(<http://n1info.com/>); dana 3.05.2018.
6. Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistička baza podataka,2015 dostupno na(<http://www.hzz.hr/>); dana 5.05.2018.
7. Metode znanstvenih istraživanja; dostupno na (<http://www.unizd.hr/>) ;dana 10.04.2018.
8. Odvajanje otpada, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike; dostupno na(<http://mzoip.hr/>); dana 20.4.2018.
9. Strategija razvoja Općine Hrvace od 2015. Do 2020.godine; dostupno na <http://opcina-hrvace.hr/>; dana 11.04.2018.
10. Strateški razvojni program grada Sinja; dostupno na (<http://www.sinj.hr/>) dana 29.05.2018.
11. Upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem; dostupno na (<http://www.efos.unios.hr/>) ; dana 10.04.2018.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Osnovni statistički podaci o Općini Hrvace , stranica 7

Tablica 2: Zaštićena nepokretna povijesno – kulturna baština (materijalna), stranica 10

Tablica 3: Stanovništvo prema starosti i spolu, stranica 20

Tablica 4: Stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi, stranica 21

POPIS SLIKA

Slika 1: Položaj Općine Hrvace u Splitsko-dalmatinskoj županiji, stranica 8

Slika 2. Planirani prihodi Općine Hrvace za 2018. godinu. stranica 27

Slika 3. Planirani rashodi za 2018. godinu, stranica 27

SAŽETAK

Općina Hrvace nalazi se na sjeverozapadnom dijelu Splitsko - dalmatinske županije. S obzirom da raspolaže brojnim prirodnim i kulturnim resursima ima dobar potencijal za razvoj gospodarstva. Najvažnije grane gospodarstva općine Hrvace su poljoprivreda, turizam te lovno gospodarstvo. Što se tiče kvalitete života i stanja infrastrukture može se reći da općina Hrvace ima dobro razvijenu prometnu infrastrukturu, opskrbu energijom, te telekomunikacijsku povezanost ,dok se kao jedan od najvećih problema može spomenuti nepostojanje kanalizacijskog sustava. Problem s kojim se suočava općina Hrvace, kao i veći dio Republike Hrvatske je i sve manji prirodni prirast, nezaposlenost, te napuštanje zemlje u potrazi za poslom. Budući da općina raspolaže brojnim snagama i prilikama , trebala bi iste iskoristiti kako bi riješila prethodno navedene probleme. Općinom Hrvace od njezina osamostaljenja upravlja načelnik Dinko Bošnjak, dok planirani proračun Općine Hrvace za 2018. godinu iznosi 15. 000. 000. kuna.

Ključne riječi: Hrvace, poljoprivreda, turizam, gospodarstvo

SUMMARY

The municipality of Hrvace is located in the north-western part of the Split-Dalmatia County. Given its numerous natural and cultural resources, it has good potential for economic development. The most important branches of the economy of the municipality of Hrvace are agriculture, tourism and hunting economy. As for the quality of life and infrastructure, it can be said that the municipality of Hrvace has well-developed transport infrastructure, energy supply and telecommunication connectivity, while one of the biggest problems can be mentioned the absence of sewerage system. The problem faced by the municipality of Hrvace, as well as the greater part of the Republic of Croatia, is the lower getting birth rate, unemployment, and leaving the country in search of a job. Since the municipality has many forces and opportunities, it should use it to solve the above-mentioned problems. Municipality of Hrvace from its independence is managed by the Mayor Dinko Bošnjak, while the planned budget of the Municipality of Hrvace for 2018 amounts to 15. 000. 000 kuna.

Key words: Hrvace, agriculture, tourism, economy

